

انتشارات شبنا

عنوان کتاب :	مسئولیت قانونی زیست محیطی معدنکاران
مؤلف :	محمد کریمی جوان
مدیر تولید :	احسان طاهر نژاد
صفحه آرای :	مریم رأفت
نوبت و سال چاپ :	اول، ۱۴۰۱
قطع :	وزیری
تعداد صفحات :	۱۴۸ صفحه
شمارگان (تیراژ) :	۵۰۰ نسخه
شابک :	۹۷۸-۶۲۲-۶۱۴۷-۸۳-۵
قیمت :	۱۱۸۰۰۰ تومان
ناشر :	انتشارات شبنا
کد اختصاصی کتاب :	۴۰۱۱۱۱۳
تلفن تماس :	۰۹۱۲۸۵۵۱۱۳۵
فروش و پخش :	۰۹۱۲۷۵۶۴۹۹۰
تلگرام و سروش :	@Shabnama96
رایانامه (ایمیل) :	Shabnama96@chmail.ir
وبسایت :	www. Shabnama96. ir

سرشناسه	کرمی جوان، محمد، ۱۳۷۲-
عنوان قراردادی	ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc
عنوان و نام پدیدآور	مسئولیت قانونی زیست محیطی معدنکاران انگارنده محمد کرمی جوان.
مشخصات نشر	شهریار: شبنما، ۱۴۰۱.
مشخصات ظاهری	۱۴۴ ص.
شابک	978-622-6147-83-5
وضعیت فهرست نویسی	فیا:
یادداشت	کتابنامه: ص. [۱۳۷] - ۱۴۴.
موضوع	معدن و ذخایر معدنی -- ایران -- جنبه‌های زیست محیطی Mines and mineral resources -- Environmental aspects -- Iran ارزیابی اثرات زیست محیطی - ایران Environmental impact analysis -- Iran ارزیابی اثرات زیست محیطی -- قوانین و مقررات - ایران -- Law and legislation -- Environmental impact analysis Iran
رده بندی کنگره	HD۹۵۰۶ :
رده بندی دیویی	۳۳۸/۲۰۹۵۵:
شماره کتابشناسی ملی	۸۸۸۱۲۵۲:
اطلاعات رکورد کتابشناسی	فیا:

***** حق چاپ برای ناشر محفوظ است *****

توجه!!! تکثیر کتاب بدون اجازه از ناشر و فروش آن، کاری نادرست و نامشروع است و موجب رواج بی‌اعتمادی و بروز پیامدهای ناگوار در زندگی خود و فرزندانمان می‌گردد.

«ن وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ»

نون، سوگند به قلم و آنچه می‌نویسند
Nun. By the pen and by what you write

سخن ناشر

به یقین می‌توان گفت عمر معدنکاری در جهان به ساخت خانه و سرپناه با استفاده از مصالح سنگی و خاکی، کندن غارهایی در دل کوه‌ها، ساخت سفال، استفاده از نمک و همچنین کشف انواع فلزات برمی‌گردد. این ادعا بدان جهت است که استفاده از مصالح سنگی برای ساخت خانه، کندن غار و... همه مبتنی بر شناخت سنگ‌ها، خاک و کانی‌ها و همچنین خواص آن‌ها و در نتیجه استفاده بهینه از آن‌ها است و شناخت زمین و بهره‌برداری از آن یعنی علم مهندسی معدن، یعنی معدنکاری.

علم تجربی معدن و معدنکاری از آغاز پا نهادن بشر در زمین شروع شد و انسان توانست با تسلط بر خاک و سنگ و معدن مایحتاج خود را فراوری و تولید کند.

به اطراف خود که نگاه کنیم انواع اشیاء و تجهیزات را مشاهده می‌کنیم که از دل معادن برگ و کوچک زاییده شدند. اشیائی مانند قاشق، چنگال، تلویزیون، موبایل، خودرو، سیم و کابل، ساعت، آینه، کلید و...

از آنجا که شکافدن دل سنگ‌ها و استخراج انواع کانی‌ها به نوعی بافت سطح زمین را تغییر می‌دهد، همزمان با علم معدنکاری، توجه به محیط زیست هم از اهمیت ویژه‌ای برخوردار شد.

اگر ما انسان‌ها با اصول علمی معدنکاری پیش‌نرویم چالش‌های مختلفی را برای محیط زیست خود ایجاد خواهیم کرد. چالش‌هایی مانند:

- آلودگی هوا در اثر انفجارات عظیم در معادن

- فرونشست زمین در اثر برداشت های بی رویه و غیراصولی از معادن زیرزمینی
- گردوغبار آلوده کننده در اثر فعالیت ها و جابجایی مواد معدنی
- آلودگی آب و خاک در اثر پس آب های معدنی و کارخانه های کانه آرای
- نابودی پوشش گیاهی در معادن روباز
- خسارت های جبران ناپذیر به اکوسیستم منطقه
- خسارت به زیست جانوری منطقه
- و...

به هر حال با عنایت به نیاز بشر برای تأمین مایحتاج خود از معادن مختلف، عملاً امکان تعطیلی این حرفه وجود ندارد ولی می توان با تدابیر علمی هم به استخراج معادن پرداخت و هم محیط زیست را حفظ و نگهداری کرد.

کتاب حاضر با نگاه به هر دو مقوله معدنکاری و محیط زیست به رشته تحریر درآمده است تا راهنمای خوبی برای معدنکاران و مدیران محیط زیست باشد.

انتشارات شبیما ضمن تشکر از نگارنده ارجمنده این کتاب ارزشمند، امیدوار است چاپ کتاب حاضر قدمی باشد هر چند کوچک در راستای خدمت به جامعه فرهیخته ایران اسلامی.

ما در نشر شبیما پذیرای نظرات و انتقادات شما خواننده محترم این کتاب هستیم. نظرات شما چراغ راهی است برای همکاران ما در راستای ارائه خدمات هر چه بهتر در زمینه چاپ و نشر کتاب.

و من الله التوفیق

امید طاهر نژاد

مدیر مسئول انتشارات شبیما

فهرست مطالب

پیشگفتار	۱۵
فصل اول	۱۷
کلیات و آشنایی	۱۷
۱-۱- مقدمه	۱۹
۲-۱- بیان مسئله	۲۰
۳-۱- سؤالات تحقیق	۲۳
۱-۳-۱- سؤال اصلی	۲۳
۲-۳-۱- سؤالات فرعی	۲۳
۴-۱- فرضیه‌های تحقیق	۲۳
۱-۴-۱- فرضیه اصلی	۲۳
۲-۴-۱- فرضیات فرعی	۲۳
۵-۱- اهمیت و ضرورت انجام تحقیق	۲۴
۶-۱- مرور ادبیات و سوابق مربوطه	۲۵
۷-۱- جنبه جدید بودن و نوآوری در تحقیق	۲۸
۸-۱- اهداف مشخص تحقیق	۲۸
۱-۸-۱- هدف کلی	۲۸
۲-۸-۱- هدف ویژه	۲۸
۳-۸-۱- اهداف آرمانی	۲۹
۴-۸-۱- اهداف کاربردی	۲۹
۹-۱- روش تحقیق و گردآوری اطلاعات	۲۹
۱۰-۱- متغیرهای پژوهش	۳۰
۱۱-۱- ساختار پژوهش	۳۰

فصل دوم.....	۳۱
مبانی و مفاهیم اساسی.....	۳۱
مقدمه.....	۳۳
۱-۲- مفهوم‌شناسی و تعاریف.....	۳۴
۱-۱-۲- آلودگی زیست‌محیطی.....	۳۴
۱-۱-۱-۲- مفهوم آلودگی زیست‌محیطی در حقوق ایران.....	۳۴
۱-۲-۱-۲- مفهوم آلودگی زیست‌محیطی در اسناد بین‌المللی.....	۳۵
۱-۲-۲- حقوق محیط‌زیست.....	۳۶
۱-۲-۳- مسائل زیست‌محیطی معادن.....	۳۶
۱-۲-۴- مفهوم مسئولیت مدنی.....	۳۷
۱-۲-۵- مسئولیت مدنی زیست‌محیطی.....	۳۸
۱-۲-۶- مفهوم خسارت زیست‌محیطی.....	۳۹
۲-۲- کلیاتی درباره اثرات معدن‌کاری بر محیط‌زیست.....	۳۹
۱-۲-۲- تأثیر عملیات معدن‌کاری بر سلامت انسان.....	۴۰
۲-۲-۲- آلودگی هوا.....	۴۱
۳-۲-۲- آلودگی آب.....	۴۲
۴-۲-۲- تأثیر فعالیت‌های معدنی در آلودگی خاک.....	۴۳
۵-۲-۲- تأثیر فعالیت‌های معدنی در ایجاد آلودگی صوتی.....	۴۴
۶-۲-۲- آلودگی رادیواکتیو در معادن.....	۴۴
۳-۲- چالش‌های ناشی از فعالیت معادن.....	۴۴
۱-۳-۲- تخریب طبیعت و عدم بازسازی آن.....	۴۴
۲-۳-۲- ماده ۲۴ اصلاحی قانون معادن مصوب سال ۱۳۹۲.....	۴۵
۴-۲- مبانی مسئولیت ناشی از خسارات زیست‌محیطی معدنکاران.....	۴۵
۵-۲- تفاوت قواعد سنتی مسئولیت مدنی و مسئولیت زیست‌محیطی.....	۴۹
فصل سوم.....	۵۵
معدن‌کاری و حفاظت از محیط‌زیست.....	۵۵
مقدمه.....	۵۷
۱-۳- اهمیت شناسایی تهدیدات زیست‌محیطی ناشی از معادن در نظام حقوقی ایران.....	۵۸

۲-۳- میزان شناسایی تهدیدات زیست محیطی ناشی از معادن در منابع حقوقی ایران	۵۸
۳-۲-۱- قانون اساسی	۵۸
۳-۲-۲- قوانین و مقررات خاص معادن	۵۹
۳-۲-۲-۱- قانون معادن	۵۹
۳-۲-۲-۲- آیین نامه اجرایی قانون معادن	۶۲
۳-۲-۳- قوانین و مقررات عمومی	۶۴
۳-۲-۳-۱- قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست	۶۴
۳-۲-۳-۲- قانون مجازات اسلامی	۶۶
۳-۲-۳-۳- قانون جلوگیری از آلودگی آب	۶۷
۳-۲-۳-۴- آیین نامه اجرایی جلوگیری از آلودگی آب	۶۷
۳-۲-۳-۵- قانون جلوگیری از آلودگی هوا	۶۸
۳-۲-۳-۶- آیین نامه اجرایی نحوه جلوگیری از آلودگی صوتی	۶۹
۳-۲-۳-۷- قانون حفاظت خاک در ایران	۷۱
۳-۲-۳-۸- قانون مدیریت پسماندها	۷۴
۳-۳- نظام مقابله با تهدیدات زیست محیطی ناشی از معادن در حقوق محیط زیست ایران	۷۶
۳-۳-۱- اصول اساسی حفاظت از محیط زیست	۷۷
۳-۳-۱-۱- اصول کلی حقوقی	۷۷
۳-۳-۱-۲- اصول نشست گرفته از قوانین موجود	۷۸
۳-۳-۲- مسئولیت کیفری	۷۹
۳-۳-۲-۱- مسئولیت کیفری اشخاص حقیقی در حوزه خسارات زیست محیطی معدن کاری	۷۹
۳-۳-۲-۲- مسئولیت کیفری اشخاص حقوقی در حوزه خسارات زیست محیطی معدن کاری	۸۱
۳-۳-۳- مسئولیت مدنی	۸۴
۳-۳-۳-۱- لزوم ورود خسارات ناشی از آلودگی	۸۵
۳-۳-۳-۲- ارتکاب فعل آلاینده (فعل زیان بار)	۸۵
۳-۳-۳-۳- آثار حقوقی مسئولیت مدنی	۸۶

۸۷	۳-۳-۳-۱- جبران نقدی ضرر
۸۷	۳-۳-۳-۲- اعاده وضع به حالت سابق (بازگرداندن به وضعیت پیشین)
۸۹	۳-۳-۳-۳- از بین بردن منبع ضرر
۹۰	۳-۳-۳-۴- تعهد به عدم آلودگی
۹۰	۳-۳-۴- مسئولیت اداری
۹۲	۴-۴- میزان کارآمدی، موانع و چالش‌های مسئولیت مدنی سنتی در حوزه معادن
۹۲	۴-۴-۱- دشواری اثبات رابطه سببیت
۹۳	۴-۴-۲- تعدد اسباب در خسارات ناشی از آلودگی
۹۳	۴-۴-۳- مشکلات مربوط به تعیین شخص مسئول
۹۴	۴-۴-۴- تدریجی بودن و خسارات پنهان
۹۵	فصل چهارم
۹۵	تکالیف زیست‌محیطی معدنکاران
۹۷	۴-۱- ضوابط زیست‌محیطی فعالیت‌های معدنی
۱۰۱	۴-۲- مسئولیت‌های زیست‌محیطی معدنکاران بر اساس مراحل معدن‌کاری
۱۰۳	۴-۲-۱- مسئولیت‌های زیست‌محیطی ناشی از عملیات اکتشاف
۱۰۹	۴-۲-۲- مسئولیت‌های زیست‌محیطی ناشی از استخراج
۱۱۰	۴-۲-۲-۱- لزوم انجام بازسازی معدن پس از استخراج توسط معدنکاران
۱۱۱	۴-۲-۳- مسئولیت‌های زیست‌محیطی معدنکاران در مراحل فرآوری مواد معدنی
۱۱۲	۴-۳- پایبندی به الزامات قانونی توسعه پایدار در بخش معدن و صنایع معدنی
۱۱۶	۴-۴- مسئول جبران خسارت
۱۱۷	۴-۴-۱- نظریه‌ی مسئولیت در برابر انتفاع
۱۱۷	۴-۴-۲- نظریه‌ی مسئولیت در برابر وضعیت اقتصادی
۱۱۸	۴-۴-۳- نظریه‌ی مسئولیت بر مبنای مسئولیت آلوده‌کننده
۱۱۸	۴-۴-۴- نظریه‌ی مسئولیت بر مبنای مسئولیت بهره‌بردار
۱۱۹	۴-۴-۵- مسئولیت بر مبنای مسئولیت دولت
۱۲۱	۴-۴-۶- مسئولیت مدنی ناشی از فعالیت‌های معدنی در خصوص خسارات وارده بر ساکنین منطقه
۱۲۵	فصل پنجم
۱۲۵	جمع‌بندی و نتیجه‌گیری